

Pihtirasvaa ja vetolaastaria — Suomen teollisuustyöväestön tulokastavoista 1900-luvun ensimmäisellä puoliskolla

Jokaisessa työpaikassa on uuden työntekijän sopeuduttava toisaalta työtehtävien asettamiin vaatimuksiin ja toisaalta työyhteisöön. Sopeutuminen riippuu tulokkaasta itsestään, mutta myös muista työntekijöistä, heidän suhtautumisestaan ja hyväksymisestään. Varsinkin sellaisissa tehtävissä, missä työryhmät ovat olleet kiinteitä ja pitkäaikaisia tai missä jokaisen jäsenen ansiot ovat riippuneet koko ryhmän yhteisestä työsuorituksesta (ryhmäurakka), on aikaisemmin ollut tapana kokeilla tulokkaan ”sopivuutta”, ennen kuin tämä on hyväksytty tasavertaisena toisten joukkoon. Näin on pyritty saamaan selville uuden miehen työkyky ja -halu, joustavuus ja huumorintaju, mikä on ollut tärkeää paitsi ansioiden myös kaikkien työssä viihtymisen kannalta.

Seuraavassa tarkastellaan, miten Suomen metalli-, puunjalostus- ja tekstiiliteollisuuden työväestön keskuudessa 1900-luvun alkupuoliskolla suhtauduttiin uusiin työntekijöihin ja millaisia tapoja tulokkaiden suhteen noudatettiin, ts. tarkastelun kohteena ovat *tulokastavat*¹ mainituilla teollisuuden aloilla vuosikymmenittäin.²

¹ Ensikertalaisen joukkoon hyväksymistavoista käyttää Henningsen (1961) *initiaattoriitti*-termiä. Useimmat kirjoittajat eivät kuitenkaan käytä niistä mitään erityistä nimitystä, vaan puhuvat yleisesti tulokkaaseen suhtautumisesta tai ensikertalaisen hyväksymistavoista. Seuraavassa käytetään *tulokastapa*-nimitystä. Nämä tavat kuuluvat siirtymämerkkeihin, joiden avulla yksilö siirretään yhteisössä statuksesta toiseen. Tulokastapojen kautta uudesta työntekijästä tulee tasavertainen työyhteisön jäsen. Riittien teoreettiseen tarkasteluun ei tässä kuitenkaan puututa. Asiasta kiinnostunut lukija voi tutustua esim. Hongon artikkeleihin (1964, 1976).

² Selvitys perustuu Turun yliopiston kansatieteen laitoksen toimesta 1960- ja 1970-luvulla kerättyyn teollisuustyöväestön työ- ja elämänolosuhteita koskevaan haastatteluai-
neistoon, jota säilytetään laitoksen käsikirjoitusarkistossa (TYKL). Eniten materiaalia on metallityöläisistä, mutta myös puunjalostusteollisuudesta on runsaasti tietoja. Tekstiili-työntekijöistä on tietoja vähiten. Aineisto kattaa koko vuosisadan alkupuoliskon, mutta se keskittyy 1910—1930-luvulle. Metall- ja puutyöläisistä on eniten tietoja 1920-luvulta, tekstiilityöläisistä taas 1910-luvulta.

1. Metalliteollisuus

1.1. Tulokkaihin suhtautuminen

Tämän vuosisadan ensimmäisellä kymmenellä työnsä aloittaneet metallimiehet³ kertoivat, että uudet työntekijät otettiin tuolloin hyvin vastaan, heidät hyväksyttiin heti toisten joukkoon eikä heidän kustannuksellaan erityisesti laskettu leikkiä.⁴

Myöskään 1910-luvulla ei tulokkaille joidenkin kertojien mukaan ollut erityismuotoja tai hyväksymistapoja, vaan uusi työntekijä hyväksyttiin heti.⁵ Erään tamperelaisen kertojan mukaan sikäläisessä konepajassa teitittely kiellettiin, mutta sopeutumaton painostettiin niin kauan, että tämä joko lakkasi kukkoilemasta tai joutui jättämään ryhmän. Porissa ei tulokasta yleensä neuvottu, mutta jos isä ja poika olivat kumpikin samassa paikassa töissä, silloin kylläkin.⁶

Metallimiehet suhtautuivat kohtalaisen hyvin uusiin työntekijöihin 1920-luvullakin ja hyväksyivät nämä heti. Tulokkaat voitiin kyllä erään kertojan mukaan panna tottelemaan — mitä tämä sitten lienee tarkoittanutkin. Mutta uuden miehen luonteesta riippui, miten hän suhtautui porukkaan.⁷ Vierasta poikaa ei edelleenkään haluttu opettaa, omaa kyläkin. Sorsakoskella olikin tavallista, että isä toi poikansa mukanaan töihin.⁸

Tulokkaan oli 1930-luvullakin helppo sopeutua metallitöihin ainakin karkkilalaisten kertojien mukaan; tätä kohdeltiin kuten muitakin.⁹ Turussa ei myöskään kiinnitetty uuteen mieheen sen enempää huomiota eikä Tampereellakaan järjestetty seremonioita. Pasilassa ei tulokasta kuitenkaan hyväksytty heti, koska pelättiin käytyreitä.¹⁰ Vanhempien työntekijäin keskuudessa saattoi paikoin esiintyä ammattikateutta; uudet miehet nähtiin vaarana omalle uralle ja näiden töitä vain arvosteltiin.¹¹ Tulokkaan ”aatteet” pyrittiin saamaan selville ja hänen edellytettiin liittyvän ammattiosastoon ainakin Karkkilassa. Sitä paitsi siellä

³ Metalliteollisuutta koskeva aineisto on kerätty seuraavilta 11 paikkakunnalta: Karkkila, Pasila, Perniö, Pohja, Pori, Savonlinna, Sorsakoski, Tampere, Turku, Vaasa, Varkaus.

⁴ TYKL 718, 6, 8 Pohja; TYKL 659, 11—12 Vaasa.

⁵ TYKL 687, 94 Tampere; TYKL 936, 20 Sorsakoski; TYKL 718, 20 Pohja.

⁶ TYKL 716, 41, 43 Tampere; TYKL 658, 20 Pori.

⁷ TYKL 1181, 125, 141 ja TYKL 1182, 39 Karkkila; TYKL 718, 29, 44 Pohja; TYKL 938, 5 Sorsakoski; TYKL 781, 23 Pasila.

⁸ TYKL 667, 69 Varkaus; TYKL 935, 45, 59 ja TYKL 936, 8 Sorsakoski.

⁹ TYKL 1181, 166 ja TYKL 1182, 246 Karkkila.

¹⁰ TYKL 717, 169 Turku; TYKL 687, 75 Tampere; TYKL 781, 10 Pasila.

¹¹ TYKL 666, 144 Savonlinna; TYKL 717, 5 Turku.

erään kertojan mielestä uskovaiseen työntekijään suhtauduttiin vihamielisesti.¹²

1940-luvulla työnsä aloittaneiden metallimiesten kertomukset osoittavat nekin, että tulokkaiden sopeutuvuus, joustavuus ja huumorintaju joutuivat aluksi kovalle koetukselle.¹³

1.2. Metalliteollisuuden tulokastavoista

Useat entiset metallityöläiset totesivat, ettei mitään erityisiä tapoja uuden työntekijän hyväksymiseksi ollut; tulokkaille ei heidän mukaansa tehty kujeita, nämä eivät joutuneet tarjoamaan kestitystä eikä näitä turhaan juoksutettu, koska pilailuun ei ollut aikaa.¹⁴ Toisaalta kuitenkin vielä useammat kertoivat juuri tällaisten tapojen olemassaolosta.

Vuosisadan ensimmäiseltä kymmeneltä on tietoja metalliteollisuuden tulokastavoista saatu Varkaudesta. Siellä uudelle miehelle tehtiin kepposia, jollei hänellä ollut ennakkotietoa työmaasta ja työvälineistä. Hänellä haetettiin olemattomia esineitä ja teetettiin turhia töitä. Varsinkin tyhmä poika sai juosta paljon ja *nurkkamullia* haki moni. Erityisesti narrattiin maalaispoikia, mutta *ruukin* poikia eli Varkauden keskustasta tulleita ei ollut niin helppo vetää nenästä.¹⁵

1910-luvulla Perniön ruukeissa, missä uudet miehet olivat useimmiten tuttuja paikkakuntalaisia, ei tulokkaille tehty kujeita eikä kepposia, heitä ei turhaan juoksutettu eikä heillä teetetty turhia töitä. Joskus saatettiin kyllä ruotsin kieltä taitamaton lähettää hakemaan konttorista *arbetslustia*.¹⁶ Muilta paikkakunnilta on runsaasti tietoja siitä, miten tulokkaita *höntitettiin* haettamalla heillä olemattomia tavaroita: *nurkkamullia, pihতিরসব্বা, trasselhäntää, yhdeksännumeron tikapuita* tai *patavinkkeliä*.¹⁷ Fiskarsin tehtaalla (Pohja) saatettiin uudella miehellä rasvauttaa sepän apulaisen pihdit; Porissa taas voitiin nuoria käyttää juoksupoikana lähettämällä heidät hakemaan viinaa vanhemmille miehille.¹⁸ Pasilassa tulokas joutui itse tarjoamaan pirtua, ja Savonlinnassakin jotkut vanhemmat miehet ottivat tulokkaalta viinaryppyä.¹⁹ Useilla paikkakunnilla nuoria neuvottiin auliisti, mutta aina väärin.²⁰

¹² TYKL 1181, 58 ja TYKL 1182, 235 Karkkila.

¹³ TYKL 717, 32, 142 Turku; TYKL 1181, 155 Karkkila.

¹⁴ TYKL 667, 36, 57 Varkaus; TYKL 659, 22 Vaasa; TYKL 666, 138 Savonlinna.

¹⁵ TYKL 667, 122, 167, 168 Varkaus.

¹⁶ TYKL 664, 58, 78, 134, 182 Perniö.

¹⁷ TYKL 687, 25 Tampere; TYKL 659, 36 Vaasa; TYKL 666, 43, 121 Savonlinna; TYKL 658, 119 Pori.

¹⁸ TYKL 718, 24 Pohja; TYKL 658, 20 Pori.

¹⁹ TYKL 781, 32 Pasila; TYKL 666, 121 Savonlinna.

²⁰ TYKL 658, 20 Pori; TYKL 660, 11 Karkkila; TYKL 934, 60 Sorsakoski.

Myös 1920-luvulla uusia metallimiehiä neuvottiin ja opetettiin väärin Karkkilassa, vaikkei se kaikkien mielestä ollutkaan oikein.²¹ Tulokkaiden kustannuksella tehtiin pilaa, heitä kiusattiin ja juoksutettiin turhaan kuten jo aikaisemminkin oli tehty. Olemattomien esineiden haettamisesta on eri paikkakunnilta runsaasti tietoja. *Pihtirasvaa ja nurkkamullia* haetettiin varsinkin Varkaudessa ja Savonlinnassa. Varkaudessa voitiin nurkkamullia lähettää noutamaan *ponttooverstaasta*, jota ei ollut olemassakaan. Uusi mies saatettiin panna hakemaan myös *pihtiöljyä* tai sen kuljetukseen sopivaa astiaa, *varmuusvälineitä*, *vasenkätistä ruuimeisseliä* tai *kierrekaulahöylää*.²²

Fiskarsin tehtaalla, missä jo aikaisemmin oli tulokkaalla rasvautettu sepän apulaisen pihdit, saatettiin 1920-luvulla rasvauttaa sepän pihdit. Jos työhön tuli uusi, jo vähän vanhempi mies, ei häntä viitsitty juoksuttaa samalla tavalla kuin nuoria poikia. Mutta esim. uudelta sepältä saatettiin vaatia jonkinlainen taidonnäyte, *merkkikirves*.²³

Muitakin turhia tai ylimääräisiä töitä teetettiin. Sorsakosken hienotaeosastolla käskettiin tulokkaan viedä hiomalaikkojen puusuojukset toiselle osastolle Miittiselle kiillotettavaksi. Savonlinnassa mainitsee eräs kertoja lähetetyn romurautapaketteja uudelle miehelle.²⁴ Tulokkaan kanssa saatettiin myös pelata häntäpeliiä eli kiinnittää hauskoja ja sattuvia iskulauselappuja tämän selkään; Fiskarsissa lappuja kiinnitettiin takapuoleen.²⁵

Useilta paikkakunnilta on tietoja kestätyksestä, jota tulokkaat joutuivat tarjoamaan työtovereilleen. Pasilassa puhuttiin *sarviviinoista* tai *rivalleista*. Ne juotiin salaa työmaalla tai tarjoajan kotona työajan jälkeen. Uudelle miehelle voitiin pitää työpaikalla tuliaisjuhlat eli *sarvenkolistajaiset*. Ellei kestitystä alkanut kuulua, asiasta huomautettiin ja sanottiin, että *sarvet ovat välissä*. Oppilaan ei kuitenkaan tarvinnut sarviviinoja tarjota.²⁶ Uudelta työntekijältä vaadittiin tuloviinoja eli *privalleja* myös Fiskarsin tehtaalla ja Tampereella, mutta Varkaudesta ja Savonlinnasta on tietoja, ettei viinoja ollut pakko tarjota. Myös kahvia ja pullaa voitiin tulokkaalta odottaa sarviviinojen lisäksi Pasilassa.²⁷

²¹ TYKL 1181, 9, 74, 97 Karkkila.

²² TYKL 666, 2, 68, 84, 92 Savonlinna; TYKL 667, 15, 69, 222, 259 Varkaus; TYKL 718, 52 Pohja.

²³ TYKL 718, 24, 52—53 Pohja.

²⁴ TYKL 938, 32 Sorsakoski; TYKL 666, 32 Savonlinna.

²⁵ TYKL 666, 32 Savonlinna; TYKL 718, 64 Pohja.

²⁶ TYKL 781, 2, 19, 40, 50, 62, 69, 72, 73, 79 Pasila.

²⁷ TYKL 718, 44 Pohja; TYKL 716, 98 Tampere; TYKL 666, 84 Savonlinna; TYKL 667, 68, 92 Varkaus; TYKL 781, 50 Pasila.

Monet tulokastavat jatkuivat samanlaisina myös 1930-luvulla. Uusia työntekijöitä narrattiin, juoksutettiin ja kiusattiin kuten aikaisemminkin, vaikka jotkut kertojat nimenomaan kieltävätkin näin tehdyn. Sorsakoskella näet isät ja pojat olivat usein samassa työssä, ja Perniössä tulokkaat olivat ennestään tuttuja miehiä. Ehkä juuri siksi ei näillä paikkakunnilla uusia työntekijöitä erityisesti kiusoiteltu tai turhaan juoksutettu.²⁸

Naisia oli metalliteollisuuden palveluksessa yleensä vähän, mutta myös heille tehtiin koirankujeita. Vanhahko ja jo naimisissa oleva nainen saattoi työhön tullessaan niiltä kuitenkin välttyä. Varkaudessa neuvottiin siivoojia panemaan roskat ehdottomasti samaan paikkaan, vaikka se todellisuudessa oli aivan yhdentekevää.²⁹

Varsinkin hitaiden kustannuksella kerrotaan Karkkilassa pilailun. Tampereella taas tehtiin pilaa, jos mies oli aluksi ylpeä. Kuten edelliselläkin vuosikymmenellä juoksutettiin Savonlinnassa tulokkaita olemattomia esineitä noutamassa. Nyt saatettiin haettaa *pernasaksia* tai *pullokantaa*. Karkkilassa voi sähköosastolla tulokas joutua hakemaan työnjohtajalta *talviöljyä* valimon sähkömoottorin korjaukseen.³⁰ Uusien työntekijöiden väärin neuvominen jatkui edelleen ainakin joissakin tehtävissä.³¹ Innokkaimpia pilailijoita olivat nuoret miehet, jotka itse olivat häidin tuskin perehtyneet työmaahan. Vanhemmat eivät enää viitsineet leikkiä. Sekä Karkkilassa että Savonlinnassa oli tulokkaan tarjottava viinaryypyt eli *rivollit*. Jos niitä ei alkanut kuulua, asiasta huomautettiin.³²

Tiedot, jotka kertovat 1940-luvun tulokastavoista, heijastavat edellisten vuosikymmenien tapojen jatkumista. Karkkilassa näet tulokasta juoksutettiin lähettämällä hänet noutamaan sianharjaksia. Turun telakalla taas vaadittiin uudelta mieheltä kestityksenä *kornettiviinat*. Mitään kastajaisia ei esim. *poosuporukassa*³³ tunnettu, koska *poosu* (ryhmän johtaja) muodosti ryhmän aina tarpeen mukaan.³⁴

²⁸ TYKL 934, 1, TYKL 935, 45, 59, TYKL 936, 8 ja TYKL 938, 71 Sorsakoski; TYKL 664, 58, 193 Perniö.

²⁹ TYKL 667, 89 Varkaus.

³⁰ TYKL 1181, 133, 240 Karkkila; TYKL 716, 73 Tampere; TYKL 666, 26 Savonlinna; TYKL 664, 58, 193 Perniö.

³¹ TYKL 1181, 133, 158, 194, 240 Karkkila.

³² TYKL 666, 26 Savonlinna; TYKL 1181, 81 Karkkila.

³³ *Poosuporukka*, ryhmä joka huolehtii laivan varusteiden siirrosta oikeille paikoille.

³⁴ TYKL 1181, 155 Karkkila; TYKL 716, 32, 143 Turku.

2. Puunjalostusteollisuus

2.1. Tulokkaihin suhtautuminen

Puuteollisuuden eri aloilla³⁵ vuosisadan vaihteessa tai 1900-luvun kahdella ensimmäisellä kymmenellä työnsä aloittaneet työläiset kertoivat, ettei tulokkaiden hyväksymiseksi ollut mitään erityisiä tapoja eikä heille tehty kiusaa, vaan heidät otettiin hyvin tai hyväksyvästi vastaan.³⁶ Kemissä paperitehtaassa uutta työntekijää neuvottiin, ettei tulisi tapaturmaa. Mutta toisaalta Kuusankoskella eivät vanhemmat työntekijät halunneet opettaa tulokkaita, vaan pitivät itseään parempina ihmisinä ja salasivat ammattitaitoaan. He vaativat tulokkaalta ehdotonta kuuliaisuutta ja nöyryyttä, mutta arvostivat näiden oma-aloitteisuutta. Oulussa ei sahalla uutta työntekijää haluttu ottaa työporukkaan, koska työ oli urakatyötä eikä sahalle juuri tullut työntekijä pysynyt vielä mukana työrytmissä.³⁷

1920-luvullakaan ei uusiin työntekijöihin useiden kertojen mukaan suhtauduttu millään erikoisella tavalla eikä heille tehty kiusaa, vaan yritettiin ymmärtää. Tulokkaita ei kuitenkaan haluttu neuvoa tai opettaa ainakaan Kuusankoskella ja Oulussa. Äänekoskella ei uutta työntekijää koulutettu eikä neuvottu varsinkaan, jos tämä oli vähän erikoinen mies, vaan ajateltiin, että jos lähtee pois niin lähteköön.³⁸ Kemissä paperitehtaassa ja Joensuussa sahalla neuvottiin kuitenkin uutta työntekijää tapaturman varalta ja ettei onnettomuuksia sattuisi.³⁹ Tulokasta ei 1920-luvulla vaadittu Kemissä järjestäytymään eikä se Suolahdellakaan ollut tuolloin niin nuukaa. Äänekoskelaisen kertojan mukaan tulokkaat liittyivät heti paperiammattiosastoon ilman että siitä tarvitsi heille sanoa.⁴⁰

Myös 1930-luvulla aloittaneista puutyöläisistä useat totesivat, ettei tulokkaiden hyväksymiseksi ollut käytössä tai tunnettu mitään erityisiä tapoja. Kajaanissa nuoret otettiin hyvin vastaan eikä heille tehty kiusaa. Myöskään Oulussa ei ollut ylenkatsetta eikä ilkeyttä tehty. Suolahdella

³⁵ Puunjalostusteollisuutta koskeva aineisto on kerätty seuraavilta 17 paikkakunnalta: Eura, Inkeroinen, Joensuu, Kajaani, Karhula, Kemi, Kuusankoski, Lieksa, Mänttä, Nokia, Oulu, Pyhtää, Suolahti, Valkeakoski, Valkeala, Varkaus, Äänekoski.

³⁶ TYKL 567, 64 Nokia; TYKL 568, 1 Inkeroinen; TYKL 920, 48 Pyhtää; TYKL 836, 205 Kajaani; TYKL 943, 128 Kuusankoski; TYKL 839, 100 Oulu.

³⁷ TYKL 888, 126 Kemi; TYKL 940, 95–96, TYKL 942, 28 ja TYKL 944, 20 Kuusankoski; TYKL 839, 4 Oulu.

³⁸ TYKL 940, 2 ja TYKL 942, 3 Kuusankoski; TYKL 837, 15 Oulu; TYKL 951, 83 Äänekoski.

³⁹ TYKL 888, 147 Kemi; TYKL 889, 24–25 Joensuu.

⁴⁰ TYKL 888, 147 Kemi; TYKL 949, 4 Suolahti; TYKL 951, 4 Äänekoski.

odotettiin nuorilta hyviä tapoja ja oppimisen halua.⁴¹ Erään karhulalaisen kertojan mielestä vanhat työntekijät olivat kuitenkin kateellisia ja salasivat nuorilta tietojaan. Kertojaa itseään ei kukaan halunnut opettaa, koska hän oli ruotsinkielinen ja hänen miehensä oli työnjohtaja. Kaikki työntekijät eivät vielä 1930-luvulla kuuluneet ammattiliittoon, ja niinpä Kajaanissa tiedusteltiin tulokkaalta heti, oliko tämä ammattiliiton jäsen.⁴²

Uusia työntekijöitä ei sorrettu 1940-luvullakaan eikä heidän hyväksymisekseen ainakaan kertojien mielestä ollut erityisiä tapoja, mutta vanhemmat salailivat tietoja.⁴³

2.2. Puunjalostusteollisuuden tulokastavoista

Kuten edellä on esitetty, useat puutyöläiset samoin kuin monet metallityöntekijätkin totesivat, ettei mitään erityisiä tulokastapoja heidän työpaikassaan ollut. Kuitenkin suuri osa haastatelluista nimenomaan kuvailee tällaisia tapoja. Tietojen ristiriitaisuuteen voi olla useitakin syitä. Kertojat ovat vuosien kuluessa saattaneet kokonaan unohtaa tulokastavat tai he eivät ole pitäneet niitä mitenkään erityisinä. Onpa joku voinut tahallaan jättää kertomatta tavoista, jos hän on itse aikoinaan tullut pahasti narratuksi. Joka tapauksessa puunjalostusteollisuudenkin piiristä on tietoja tulokastavoista vuosisadan alusta lähtien. Aineiston niukkuuden vuoksi ei kuitenkaan enää 1940-luvulta ole yhtään mainintaa.

Vuosisadan ensimmäisellä kymmenellä Mäntässä tehtiin uusille työläisille joskus kiusaa ja teetettiin heillä temppuja; heitä myös pidettiin *maalaisina*. Tottumaton työntekijä lähetettiin usein hakemaan toiselta osastolta jotakin olematonta esinettä. Joskus tulokas saattoi joutua juoksemaan montakin osastoa läpi, ennen kuin tuli ilmi, että kysymyksessä oli pelkkä pila.⁴⁴

1910-luvullakin juoksutettiin Mäntän paperitehtaalla tulokkaita ole mattomia esineitä hakemassa. Siellä tulokas joutui myös tarjoamaan pullakahvit työtovereilleen.⁴⁵ Jos uusi työntekijä sattui Kuusankoskella nukahtamaan työpaikalla, kaadettiin siellä lämmin vettä paperitötte- rön avulla hänen taskuunsa tai housun kauluksesta sisään.⁴⁶ Sahoilla

⁴¹ TYKL 836, 136, 155, 162 Kajaani; TYKL 838, 49 Oulu; TYKL 949, 21 Suolahti.

⁴² TYKL 570, 137 Karhula; TYKL 836, 136 Kajaani.

⁴³ TYKL 888, 17 Kemi; TYKL 942, 1, 92 Kuusankoski.

⁴⁴ TYKL 779, 222 Mänttä.

⁴⁵ TYKL 779, 186 ja TYKL 778, 51 Mänttä.

⁴⁶ TYKL 940, 116 Kuusankoski.

taas voitiin uuden miehen kestävyys panna koetukselle nostamalla työtahti huippuunsa tai häntä voitiin säilyttää *kovilla takoilla*.⁴⁷

Seuraavallakin vuosikymmenellä tulokkaita narrattiin ja juoksutettiin. Kajaanissa yritettiin erityisesti ennen aprillipäivää töihin tullutta miestä narrata. Hänet voitiin lähettää noutamaan toiselta osastolta *voimansiirtoavainta* tai *viltinsilitysrautaa*.⁴⁸ Kuusankoskella taas saatettiin tottumattomalla naisella haettaa konttorista *tuukin perähöylää*. *Masonkivasaraa* joutui jokainen tietämätön prässipoika etsimään, ja jos jotakin oli vedettävä, uusi mies lähetettiin noutamaan *vetolaastaria*. *Sällit* joutuivat usein palvelemaan vanhempia työntekijöitä. Tulokkaan oli myös tapana tarjota tupakat työtovereilleen. Vanhemmat miehet puolestaan kertoivat tuohon aikaan prässipojaksi tulevalle hävyttömiä juttuja.⁴⁹

Inkeröisissä *klapilaanilla* tulokkaan työtä vaikeutettiin hankaamalla tämän sahaa kiveen. Lieksassa taas voitiin sahan lastauspaikalla rasvata miehen huopatöppösien pohjat, jos tämä alkoi olla ”nokkava”. Sellaisilla jalkineilla ei pystynyt kulkemaan lankkua pitkin. Rukkasia saatettiin rasvata samasta syystä.⁵⁰

Paperitehtaalaisia näyttää vedellä leikkiminen erityisesti viehättäneen, ja siihen tarjosivat työolosuhteet tilaisuuksia. Jos tulokas Kajaanissa kävi joutoaikanaan pitkäkseen tehdassalin lattialle, sai hän varmasti ämpärillisen vettä päälleen. Kuusankoskella mies voi työpaikalla torkahtaessaan saada märän trasselin tai massaa takapuolensa alle. Äänekoskella saattoi saappaaseen mennä vettä ”vahingossa” — piti hän työpaikalla huumoria olla.⁵¹

1930-luvulla vanhemmat miehet käyttivät Oulussa tulokkaita juoksupoikinaan ja haettivat näillä viinaa. Uusilla työmiehillä voitiin myös teettää paljon töitä tai jopa turhaakin työtä.⁵² Erityisiä tulokkaiden nimityksiä ei tutkimusmateriaalin perusteella ole paljon käytetty, mutta Oulussa kutsuttiin Etelä-Suomesta tulleita *etelän variksiksi*. Kajaanissa miestä sanottiin *löhöseksi*, jos hän sattui laiskottelemaan. Työpaikalla oli näet joskus ollut Löhönen-niminen laiska mies.⁵³

Varsinaisesta kasteesta tulokastapana on vain yksi maininta koko haastatteluaineistossa. Se on Kuusankoskelta. Siellä korjaamotöissä

⁴⁷ TYKL 839, 4 Oulu; TYKL 920, 5 Pyhtää; TYKL 889, 141 Lieksa.

⁴⁸ TYKL 835, 10 Kajaani.

⁴⁹ TYKL 940, 51, TYKL 941, 199, TYKL 943, 19, 87, 106 ja TYKL 944, 30 Kuusankoski.

⁵⁰ TYKL 568, 52 Inkeroinen; TYKL 889, 44 Lieksa.

⁵¹ TYKL 835, 10 Kajaani; TYKL 943, 106 Kuusankoski; TYKL 950, 33 Äänekoski.

⁵² TYKL 839, 131 Oulu; TYKL 950, 4 Äänekoski.

⁵³ TYKL 838, 27 Oulu; TYKL 836, 155 Kajaani.

peltisepän pajassa tulokas uitettiin alkajaisiksi pytyssä ennen kuin hänestä tuli varsinainen peltisepän oppilas.⁵⁴

3. Tekstiiliteollisuus

3.1. Tulokkaihin suhtautuminen

Tekstiiliteollisuuden⁵⁵ piirissä oli tulokkaihin suhtautuminen pääpiirteissään samanlaista kuin muillakin teollisuuden aloilla. Vuosisadan alussa Hyvinkäällä uusi työntekijä hyväksyttiin ilman muuta toisten joukkoon, mutta Vaasassa pyrkivät kaupunkilaistyöt mahtaillemaan.⁵⁶

Myöskään 1910-luvulla ei tulokasta kohdeltu mitenkään erikoisesti, vaan häneen suhtauduttiin ymmärtäväisesti eikä hänen hyväksymisekseen useiden kertojen mukaan tunnettu mitään tapoja tai seremonioita. Opettelevaisista ei kuitenkaan Forssassa pidetty. Turussa saatettiin tulokkaaseen aluksi suhtautua vieroksuen, ja varsinkin turkulaiset työntekijät olivat olevinaan, jos tulokas oli vieraspaikkakuntalainen. Vaasassa nuoret tytöt saattoivat puolestaan tehdä kiusaa vanhemmille työntekijöille.⁵⁷

1920-luvullakin hyväksyttiin tulokkaat toisten joukkoon ilman erityisiä tapoja Porissa ja Turussa. Erään turkulaisen kertojan mukaan saattoi vastenmielisyys opettamiseen purkautua vihamielisyytenä oppilasta kohtaan.⁵⁸ Tämä oli ymmärrettävää, sillä opettaminen merkitsi nuvojan oman työn viivästyistä ja siten myös palkan alenemista.

Hämeenlinnassa oli nuorten 1930-luvulla vaikea päästä vanhoihin toveriipiireihin, jotka pysyivät tiiviisti yhdessä. Niinpä nuoret sitten muodostivatkin omia toveriipiirejään.⁵⁹

Haastatelluista tekstiilityöntekijöistä ei yksikään nainen ollut aloittanut työtään 1940-luvulla, joten heidän antamiaan tietoja tulokkaihin suhtautumisesta ei tuolta vuosikymmeneltä ole. Mutta porilaisen laitoshiehen kertoman mukaan ei tuolloin ollut mitään erityisiä tapoja uuden naistryöntekijän tullessa tehtaaseen.⁶⁰

⁵⁴ TYKL 943, 87 Kuusankoski.

⁵⁵ Tekstiiliteollisuutta koskeva aineisto on kerätty seuraavilta 7 paikkakunnalta: Forssa, Hyvinkää, Hämeenlinna, Pohja, Pori, Turku, Vaasa.

⁵⁶ TYKL 654, 2, 31 Hyvinkää; TYKL 655, 39 Vaasa.

⁵⁷ TYKL 905, 2 Forssa; TYKL 784, 20 Turku; TYKL 655, 29 Vaasa.

⁵⁸ TYKL 777, 36 Pori; TYKL 790, 1, TYKL 791, 2 ja TYKL 794, 1 Turku.

⁵⁹ TYKL 640, 52 Hämeenlinna.

⁶⁰ TYKL 777, 166 Pori.

3.2. Tekstiiliteollisuuden tulokastavoista

Koska vain muutamalta haastatellulta tekstiilityöntekijältä saatiin tietoja tulokastavoista, ei niiden pohjalta synny perusteellista käsitystä asiasta. Jonkinlaisen kuvan alalla vallinneista tavoista nekin kuitenkin antavat.

Vuosisadan vaihteessa tehtiin uusille tytöille kiusaa Hyvinkään viltteilla. Heidä juoksutettiin hakemaan olemattomia esineitä, heidän työkenkensä saatettiin piilottaa tai heidän esiliinansa nauhat sidottiin solmuun. Tulokkaalle voitiin Turussa tehdä kiusaa siten, että otettiin hänen valmiiksi täyttämänsä laatikko, ellei hän ollut varuillaan.⁶¹

Sekä 1910- että 1920-luvulla vaasalaisten laitosten kerrotaan hankaloittaneen tulokkaiden työtä antamalla näille huonoimmat, löysälankaiset *poomit* (kutomakoneen tukit). Turussa taas voitiin uusilla työläisillä teettää enemmän töitä.⁶²

Naisten antamia tietoja 1930- ja 1940-luvun tulokastavoista ei tekstiiliteollisuutta koskevassa aineistossa ollut, mutta porilaisen laitosten kertoman mukaan oli miesten keskuudessa uuden jäsenen tarjottava tovereilleen *munaviinat*.⁶³

4. Yleiskatsaus

4.1. Tulokkaisiin suhtautuminen

Kun tarkastellaan Suomen teollisuustyöväestön suhtautumista uusiin työntekijöihin koko tämän vuosisadan alkupuoliskolla, voidaan todeta, että suhtautuminen oli useimpien kertojien mielestä myönteistä. Samassakin työpaikassa saattoi kuitenkin olla yksilöiden välillä eroja siinä, miten he kokivat oman työhöntuloaikansa. Ilmeisesti tulokkaasta itsestään paljolti riippui, miten hän suhtautui työtovereihinsa ja miten nämä puolestaan häneen.

Ammattikateus saattoi vaivata vanhempia työntekijöitä, jos he kokivat nuoret uhkana omalle uralleen. Varsinkaan vieraita tulokkaita ei haluttu neuvoa, omia poikia kyllä. Sellaisissa töissä, missä palkka maksettiin urakan mukaan, ei uusien työntekijöiden opettamisesta pidetty, sillä neuvominen hidastutti opettajan omaa työtä ja merkitsi siten hä-

⁶¹ TYKL 654, 2 Hyvinkää; TYKL 785, 2 Turku.

⁶² TYKL 655, 67, 88 Vaasa; TYKL 791, 2 Turku.

⁶³ TYKL 777, 166 Pori.

nen ansioidensa alenemista. Vaarallisissa tehtävissä kuitenkin annettiin neuvoja tapaturmien välttämiseksi. Tulokasta ei myöskään otettu mielellään ryhmäurakoihin — ei ainakaan ennen kuin oli kokeiltu hänen työkykynsä ja kestävyytensä.

Koko tutkittuna aikana tulokkaisiin suhtautuminen pysyi jokseenkin samanlaisena. 1920-luvulta alkaen tuli uutena piirteenä mukaan se, että uudelta työntekijältä tiedusteltiin ammatillista järjestäytymistä. Mitään painostusta ei silti harjoitettu.

Myönteinen suhtautuminen uusiin työntekijöihin ei kuitenkaan millään tutkitulla teollisuuden alalla sulkenut pois tulokastapoja. Huumorintajua, sopeutuvuutta, oppimis- ja työkykyä kokeiltiin eri tavoin, ennen kuin tulokas hyväksyttiin tasavertaisena toisten työntekijöiden joukkoon.

4.2. Teollisuustyöväestön tulokastavoista ja niiden yhteydestä muiden alojen tulokastapoihin

Metalli-, puunjalostus- ja tekstiiliteollisuuden piirissä 1900-luvun alkupuoliskolla vallinneet tulokastavat voidaan jakaa kymmeneen kategoriaan. Ne on esitetty vuosikymmenittäin *taulukossa 1*.

Varsinainen kaste näyttää olleen harvinainen tulokastapa teollisuustyöväestön keskuudessa. Siitä on aineistossa vain yksi maininta 1930-luvulta puuteollisuudesta, korjaamotöistä. Sen sijaan merimiesten joukossa tietyssä paikassa suoritettu kastaminen ja siihen liittyvät menot ovat olleet suosittu ja elinvoimainen rituaali; päivantasaaajan kaste elää yhä.⁶⁴

Tulokkaille annetut nimitykset ovat myös olleet harvinaisia teollisuudessa. Vain puuteollisuudesta on tietoja niiden käytöstä (*maalainen, löhönen, etelän varis*). Metsä- ja uittotöissä ovat ensikertalaisten nimitykset niin ikään olleet harvinaisia.⁶⁵ Satamatyöläiset ovat kutsuneet uusia miehiä *poltettaviksi*. Kaupunkimatkoilla on ensikertalaisesta käytetty erilaisia nimityksiä (*härkämies, härkäpoika, nahkpoika, hurrikas*). Myös pyyntiyhteisössä on uusille jäsenille annettu nimityksiä, esim. Kokemäenjoen patotöissä *mulkkuri* ja Seiskarin hylkeenpyynnissä *rumalusmies*.⁶⁶

⁶⁴ Satakuntalaisia valtamerialla 1934, 615—616; Henningsen 1961, 293; Valkama 1968, 11.

⁶⁵ Talve 1961, 289; Eenilä 1965, 37.

⁶⁶ Aukia 1971, 130; Talve 1960, 262; Vilkuna 1946, 107.

Taulukko 1. Erilaiset tulokastavat Suomen metalli-, puunjalostus- ja tekstiiliteollisuudessa 1900-luvun alkupuoliskolla vuosikymmenittäin (M = metalliteollisuus, P = puunjalostusteollisuus, T = tekstiiliteollisuus).

Tulokastavat	Aika								
	1900—09	1910—19	1920—29	1930—39	1940—49	1900—49			
1. Kaste			P			P			
2. Nimitykset	P			P		P			
3. Taidonnäyte			M			M			
4. Kestitys									
a) viina		M	M	M	M	T	M	T	
b) kahvi		M	P	M			M	P	
c) tupakka		M					M		
5. Älykokeet									
a) olemattomat esineet	M	P	T	M	P	M	M		
b) turhat työt		M		M		P	M	P	
c) väärin neuvominen		M		M			M		
6. Pilat									
a) häntä				M			M		
b) vesi		P		P	P		P		
c) paketti				M			M		
7. Kiiwas tahti tai liika työ		P		M	T	P	M	P	T
8. Työn vaikeuttaminen		T		P	T			P	T
9. Juoksupoika		M		P	P		M	P	
10. Muut (hävyttömät jutut)				P				P	

Uudelta työntekijältä ei millään teollisuuden alalla tämän aineiston perusteella ole vaadittu erityistä valaa, kuten esim. rautateillä kärrärinvala, tai edes uhkailtu sellaisella, kuten Paimionjoen uitossa on uittovalalla uusia miehiä uhkailtu.⁶⁷ Tällaisen valan ”vannominen” vaatii melkoista ammattitaitoa, ja siihen verrattavana taidonnäytteenä voidaan teollisuuden piirissä pitää 1920-luvulla sepältä vaadittua *merkkikirvestä*.

Kestityksen vaatiminen ja tarjoaminen on eri aloilla ja aikoina ollut yleinen tulokastapa. Siitä on tietoja jo keskiajalta ja uuden ajan alusta

⁶⁷ Mäkiö 1963, 189; Eenilä 1965, 37.

kauppiaiden ja käsityöläisten keskuudesta.⁶⁸ Ensimmäisellä kaupunkimatkallaan on *härkämiehen* pitänyt tarjota *sarvet* koko seurueelle.⁶⁹ *Sarviviinoja*, *tervausviinoja* tai *munaviinoja* on ensikertalaisilta merimiehiltä vaadittu ja joissakin paikoissa *munaviinoja* myös uusilta uittotyöläisiltä.⁷⁰ Kokemäenjoen patotöissä ovat *mulkkurit panneet mulkkuriviinat*, ja Rymättylän talvinuotalla on ensikertalainen hevospies joutunut tarjoamaan *kornuttikannut*.⁷¹

Teollisuustyöväestön keskuudesta on vastaavasta kestityksestä runsaasti tietoja. Jopa nimityksetkin ovat osittain samoja. *Sarviviinoja* ovat metallimiehet joutuneet tarjoamaan kuten merimiehet ja kaupunkimatkalaiset. *Munaviinoja* taas on vaadittu Porissa tekstiilitehtaassa sekä Satakunnan uitos- ja merimiesten keskuudessa. Rymättylän *kornuttikannut* ja Turun telakan *kornettiviinat* lienevät samaa alkujuurta. Pullakahvien ja tupakan tarjoamisesta on aineistossa vain muutama tieto, mutta useassa työpaikassa työtovereiden kahvittaminen on tapana vielä tänäkin päivänä.

Taulukossa 1 on 5. kategoriaan (älykokeet) luokiteltu sellaiset tulokastavat, joilla on kokeiltu uuden työntekijän ”hoksaavaisuutta”, ts. huomio- ja oppimiskykyä tai älykkyyttä. Kaikki tällaiset tavat ovat huvittaneet entisiä työntekijöitä, mutta samalla ne ovat olleet tulokkaan huumorintajua ja joustavuutta koettelevia piloja. Taulukon 6. kategoriaan on taas katsottu kuuluvaksi sellaiset pilat, joiden tarkoituksena on lähinnä ollut työtovereiden huvittaminen tulokkaan kustannuksella. Näitä ovat a) häntäleikit eli lappujen kiinnittäminen tulokkaaseen, b) vesileikit, joissa ei ole kysymys varsinaisesta kastamisesta sekä c) pakettien lähettäminen tulokkaalle.

Älykokeet ovat olleet teollisuuden piirissä koko tutkittuna aikana käytettyjä tulokastapoja. Metalliteollisuuden työntekijäin keskuudessa ne ovat olleet erityisen suosittuja; niistä on tietoja kultakin vuosikymmeneltä. On keksitty monenlaisia kujeita ja olemattomien esineiden nimityksiä on tunnettu paljon. Tekstiiliteollisuudesta on vain yksi maininta tällaisista tavoista vuosisadan alusta. Puunjalostusteollisuudessa sen sijaan älykokeet ovat olleet yleisiä.

Jokseenkin kaikkialla, missä tulokastapoja on esiintynyt, on ensikertalaisia narrattu hakemaan olemattomia esineitä. Kullakin työalalla on vain keksitty sille sopivia, oikealta kuulostavia esineitä, joita tulok-

⁶⁸ Saukkonen 1959, 276; Henningsen 1961, 247, 265; Jutikkala 1953, 99.

⁶⁹ Holmberg 1924, 39.

⁷⁰ Raumalaisen kuunari ”Marian” ”Saksanreis” 1934, 603; Putta 1963, 7; Valkama 1968, 9, 10; Talve 1961, 290.

⁷¹ Vilkuna 1946, 107, 108.

kaan on pitänyt etsiä. Aivan vastaavasti kuin tunkion siistimisessä on herkkäuskoisilla ja tietämättömillä haetettu *tunkio-* tai *tarhavinkkeliä* ja uittotöissä ponttoolla *ponttoo-* tai *siisteenvinkkeliä*,⁷² on metallimiehiä narrattu etsimään *patavinkkeliä* tai muuta olematonta työkalua. Turhia ja mahdollomiakin töitä on teetetty sekä metalli- että puuteollisuuden tulokkailla, ja niistä on tietoja myös lasiteollisuuden piiristä ja uittotöistä.⁷³

Tulokastavat näyttävät vaihdelleen jonkin verran kunkin teollisuuslaitoksen olosuhteiden mukaan. Niinpä esim. paperitehtaissa on vedellä leikkiminen tulokkaiden kustannuksella ollut suosittua. Sahoilla taas on uuden työntekijän kestävyys pantu kiivaalla työtahdilla koetukselle.⁷⁴ Liikaa työtä on tulokkailla teetetty myös metalli- ja tekstiiliteollisuudessa.

Tulokkaan työtä on vaikeutettu puuteollisuudessa esim. työvälineitä vioittamalla, mutta erityisesti tekstiiliteollisuuden piirissä näyttää työn vaikeuttaminen olleen suosittu tulokastapa. Se on ollut tunnettu myös Turun satamatyöläisten keskuudessa.⁷⁵ Juoksupoikana, lähinnä viinan noutajana, ovat vanhemmat työntekijät käyttäneet tulokkaita sekä metalli- että puunjalostusteollisuudessa. Sen sijaan hävyttömien juttujen kertomisesta tulokkaille on tieto vain puuteollisuudesta.

4.3. Tulokastapojen vaihtelevuus ja muuttuminen eri teollisuuden aloilla

Puuteollisuuden piirissä ovat tulokastavat olleet tutkittuna aikana kirjavimmat. Siellä on esiintynyt kaikkiin muihin paitsi 3. kategoriaan (taidonnäyte) luokiteltuja tapoja. Kaste, tulokkaiden nimitykset ja hävyttömien juttujen kertominen ovat tapoja, joita ei ole lainkaan esiintynyt muilla teollisuuden aloilla. Tapojen kirjavuutta saattaa osittain selittää se, että puunjalostusteollisuuteen kuuluu tuotantoprosessiltaan ja työolosuhteiltaan hyvin erilaisia laitoksia.

Metalliteollisuudessa on esiintynyt kaikkiaan kuuteen kategoriaan kuuluvia tulokastapoja (taidonnäyte, kestitys, älykokeet, pilat, kiivas tahti, juoksupoika), ja niistä taidonnäyte on ollut yksinomaan tämän alan tapa. Tekstiiliteollisuuden piirissä ovat tulokastavat vaihdelleet vähiten. Siellä on esiintynyt vain neljään kategoriaan kuuluvia tapoja

⁷² Vilkuna 1946, 15; Talve 1961, 289.

⁷³ Nurmi 1977, 134–135; Eenilä 1965, 37.

⁷⁴ Vuosisadan vaihteesta on samanlaisia tietoja, ks. Talve 1962, 90.

⁷⁵ Aukia 1971, 130.

(kestitys, älykokeet, kiivas tahti, työn vaikeuttaminen) eikä niistä mikään ole ollut pelkästään tälle alalle ominainen.

Tulokastavat näyttävät keskittyvän 1920-luvulle, mutta tämä johtuu siitä, että tuolta vuosikymmeneltä on eniten haastatteluaineistoa. Materiaalin niukkuus tai puuttuminen riittävät myös selittämään sen, ettei jollakin vuosikymmenellä tietyllä teollisuuden alalla näytä lainkaan esiintyvän joitakin tai mitään tulokastapoja. Jos aineistoa olisi ollut kaikilta teollisuuden aloilta koko tutkitulta aikaväliltä yhtä paljon, olisi todennäköisesti kultakin alalta saatu jokaiselta vuosikymmeneltä yhtä paljon ja samanlaisia tulokastapakuvauksia.

4.4. Tulokastapojen edellytykset ja kohteet

Jotta tulokastapoja on yleensä voinut esiintyä, on työntekijöiden täytynyt joutua jatkuvasti kosketukseen toistensa kanssa joko kiinteissä ryhmissä tai toistensa lähellä työskennellen. Useat tulokastavat ovat myös edellyttäneet joutoaikaa työn lomassa, jotta niitä on voitu keksiä ja toteuttaa. Jotkut haastatellut selittivätkin tapojen puuttumista juuri kiinteiden työryhmien puuttumisella tai kiireisellä työtahdilla.

Vain harvoissa paikoissa ovat tulokastavat olleet kiinteitä ja kohdistuneet samanlaisina kaikkiin tulokkaisiin (esim. kaste). Todennäköisesti on kulloistenkin olosuhteiden ja tilanteen mukaan keksitty erilaisia tapoja. Jotkut työolosuhteet ovat suosineet tietynlaisia tapoja ja toisaalta sulkeneet toisia pois. Pilailun ja kujeilun kohteeksi ovat joutuneet varsinkin jollakin tavalla poikkeavat tulokkaat (hitaat, laiskat, ylpeät, sopeutumattomat, muualta tulleet). Sen sijaan vanhemmat tai ammattitaitoiset sekä ennestään tutut uudet työntekijät ovat yleensä säästäneet tulokastavoilta.

Tulokastapojen ja toisaalta kaikkiin työntekijöihin yhtäläisesti kohdistuneiden tapojen välille on joskus vaikea vetää rajaa. Onhan näet samoja piloja saatettu tehdä sekä uusille että vanhoille työntekijöille. Samoin on välistä vaikea sanoa, mikä on vielä leikillistä pilailua tai tulokkaan huumorintajun kokeilemistä ja mikä taas ilkeämielistä kiusantekoa tai suoranaista simputusta.

On jokseenkin mahdotonta selvittää tulokastapojen (tai yleisemmin initiaatiomenojen) perimmäisiä syitä. Mutta empiirisestikin on osoitettu, että jäsenet kokevat ryhmänsä miellyttäväksi ja houkuttelevaksi, jos he ovat päässeet siihen vasta ankaran initiaation kestätyään.⁷⁶

⁷⁶ Aronson ja Mills 1968, 124.

Joissakin yhteyksissä on väitetty, että teollisuuden tulokastavat olivat hävinneet toisen maailmansodan jälkeen.⁷⁷ Tämän tutkimuksen tulokset eivät tuota väitettä tue. Vastaisuudessa olisikin syytä selvittää, missä määrin tulokastavat ovat säilyneet vielä 1940-luvun jälkeen.

Lähteet

Aronson, E. ja Mills, J. 1968 — Effect of Severity of Initiation on Liking for a Group. *Group Dynamics, Research and Theory*. Toim. Dorwin Cartwright ja Alvin Zander. Singapore. | Aukia, M. 1971 — Turun sataman lastaus- ja purkaustyöntekijöistä 1800-luvun lopulta 1940-luvulle. *Laudaturtyö*. TYKL 686. | Eenilä, J. 1965 — Uitto ja uittotyöläiset Paimionjoen vesistöissä. *Varsinais-Suomen maakuntakirja* 20. Turku. | Henningsen, H. 1961 — Crossing the Equator: Sailors Baptism and Other Initiation Rites. Copenhagen. | Holmberg, U. 1924 — Suomalaisten karsikoista. *Kalevalaseuran vuosikirja* 4. Helsinki. | Honko, L. 1964 — Siirtymäriitit. *Sananjalka* 6. Turku. | Honko, L. 1976 — Riittien luokituksesta. *Sananjalka* 18. Turku. | Huopainen, R. 1978 — Sorsakosken tehdasyhteisö: Hienotaetehtaan työvän työ- ja elinoloista. *Pro gradu*. TYKL 1132. | Jutikkala, E. 1953 — Uudenajan taloushistoria. Porvoo. | Mäkiö, A. 1963 — Lieksassa, Pieksämäellä ja kärrärinä Tampereella 1930-luvulla. *Radoilta ja ratojen varsilta: Rautatieläisten elämää entisaikaan heidän itsensä kuvaamana*. Toim. Ilmar Talve. Forssa. | Nurmi, V. 1977 — Lasinvalmistajat Suomessa 1900-luvun alkupuolella. *Lisensiaattityö*. TYKL 1097. | Puta, J. 1963 — Maailman merillä: Muistelmia merimatkoistani vuosina 1901—1921. *Rauma*. | Raumalaisen kuunari ”Marian” ”Saksanreis” vuonna 1889. *Vanhaa Satakuntaa*. Satakunnan nuorisoseurain liiton julkaisuja. Vammala 1934. | Satakuntalaisia valtamerillä. *Vanhaa Satakuntaa*. Satakunnan nuorisoseurain liiton julkaisuja. Vammala 1934. | Saukkonen, J. 1959 — Käsityöläisammattikunnat. *Oma maa V. Porvoo*. | Talve, I. 1960 — Ensimmäinen kaupunkimatka ja siihen liittyviä tapoja. *Kalevalaseuran vuosikirja* 40. Helsinki. | Talve, I. 1961 — Satakunnan uittotyöläisistä ennen 1920-lukua. *Satakunta*. *Kotiseutututkimuksia XVII*. Vammala. | Talve, I. 1962 — Suomen sahatyöläisten työstä, työajasta ja palkkaustavasta ennen 1920-lukua. *Sananjalka* 4. Turku. | Valkama, M. 1968 — Suomen merimiesten initiaatiotapoja. *Proseminariesitelmä*. TYKL 607. | Vilkuna, K. 1946 — Työ ja ilonpito: Kansanomaisia työjuhlia ja kestitöitä. Helsinki.

LEENA HILPINEN: *Initiation rites among Finnish factory workers*

In this article I examine what kind of initiation new workers had to undergo in the metal, wood, and textile industries in Finland during the first half of this century. The information is based on interviews with retired workers collected in the 1960s and 1970s by the Institute of Ethnology at the University of Turku. Most data come from the 1920s and least from the first decade of the century and the 1940s.

Initiation rites were used in all branches of industry. The newcomers' sense of humour,

⁷⁷ Huopainen 1978, 40.

flexibility, capacity for and willingness to work were tested in various ways before they were accepted as equals. The various initiation rites among metal, wood, and textile workers can be divided into ten categories: 1) baptism, 2) nicknames, 3) proof of skill, 4) treats, 5) mock-intelligence tests, 6) practical jokes, 7) increasing the pace or amount of work, 8) hampering work, 9) errand boy, and 10) obscenities.

Baptism was very rare among factory workers. It was mentioned only once in the 1930s in a special work group in a paper mill. Nicknames for the newcomers were not very common in industry either, being used only among the wood workers. In no branch of industry did older workers require of the newcomers a special oath as a proof of skill, although a comparable requirement was a special ax a new blacksmith was supposed to make in the 1920s in one metal factory. One very common rite in industry was for the newcomers to be expected to treat the fellow workers to spirits. Coffee and tobacco were also offered. Various names were known the drinks (e.g. horns, balls).

Mock-intelligence tests were very popular among factory workers. These rites tested the wits, powers of observation, and sense of humour of the new workers, but they were entertaining as well. The newcomers would be sent to fetch non-existent tools or materials from another part of factory, or even from a non-existent place. The terms would sound real (e.g. tong oil, pot angle, blanket iron). Impossible tasks were also set, and advice was gladly given, but always wrong. The newcomer had to figure out the truth. Mock-intelligence tests were especially popular among the metal and wood workers, who had a large number of names for non-existent tools and materials.

Practical jokes were similar to the mock-intelligence tests but they were mostly played for fun and entertainment. Among the jokes were, for example, fastening "tails" (pieces of paper with slogans) on the newcomers and sending them packages of scrap metal. Playing with water and thus wetting the new worker (not proper baptism, however) was a popular rite in paper mills. The working capacity of the newcomer was tested at the sawmills by increasing the pace of work or giving heavy loads. Extra work was given to new workers in the metal and textile industries as well. Hampering the work of the newcomers used to be especially common in textile factories; it also occurred in the wood industry, by damaging tools. In the metal and wood industries the older workers used the young ones as errand boys, usually for fetching alcohol. Telling obscene jokes to the newcomers was only mentioned among the wood workers.

Not all initiation rites were used in all branches of industry. The wood workers used most, omitting only the third, proof of skill. Three of these rites were unique to the wood industry: baptism, nicknames, and obscenities. In the metal industry six rites were known: proof of skill, treats, mock-intelligence tests, practical jokes, extra work, and errand boy. Proof of skill was unique to this branch of industry. Among textile workers four kinds of rites were used: treats, mock-intelligence tests, extra work, and hampering work. None of these were unique to the textile industry.

Certain working environments favoured certain rites and excluded others. Jokes were played mostly on persons who differed from others in one way or another (lazy, slow, arrogant). New workers who were older and skilled did not usually have to go through any rites, nor did old acquaintances. In some cases it is difficult to tell the difference between an initiation rite and a joke that could have been played on anybody in the workshop. Nor is it easy to say which kind of joke merely tests the sense of humour, and which is plain malevolence.

Initiation rites were an everyday part of the lives of the factory workers. Even when they claimed not to have any, they still tested newcomers' skills, sense of humour, ability to mix with the group — i.e., their acceptability. Some initiation rites were unique to certain industries. In order to ascertain how widely and in what form the rites survived, more material will be needed.

